

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

I sovanhemmuuden monet merkitykset

Tieteen päivät 2013 - I kääntyvien yliopiston keskustelutilaisuus
11. 1. 2013
Airi Hautamäki, Ph.D, professor,
Swedish School of Social Science,
University of Helsinki, Finland

Työteliäät neljäkymmentälukulaiset, Vanhan valtaajat isovanhempina?

Airi Hautamäki 2012 2

Ihmissen hauraat elämänehdot

- Ridley Scott: "Blade Runner".
- Robotit ovat kehittäneet itsetietoisuuden ja ymmärryksen omasta tulevasta kuolemastaan ja kokevat raivoisaa tuskaa oman ainutlaatuisuuden sammumisesta.
- Metafora ihmiselämän hauraista ehdoista. Mitä ihmisellä on panna kuolemaa vastaan; että me, ainutlaatuisina yksilöinä joudumme jättämään elämän pitopöydän, antamaan paikkamme heille, jotka tulevat jälkeemme?

Airi Hautamäki 01.01.2006 3

I sovanhemmuus ja keski-ikänsä kriisin ratkaisu

- Mitä haluan vielä luoda ennen kuin ajan aalto huuhtoo jalanjalkeeni olevaisen hiekasta?
- Generatiivisuus: Halu antaa ajastaan, tiedoistaan ja kokemuksistaan nuoremmille, olla mukana luomassa sitä maailmaa ja ihmisten ketjua, joka tulee jälkeemme (Mc Adams et al., 1998).
- Yhdessäolo lapsenlasten kanssa tarjoaa mahdollisuuden laajentaa omaa, itsekeskeistä perspektiiviä ja antaa kokemastaan ja osaamastaan.

Airi Hautamäki 2012 4

Vanheneva ihminen pyrkii luomaan jatkuvuuden ja merkityksellisyden tunnetta elämäänsä

- Elämän ääriajat hämöttävät, elämää ei voi enää elää uusiksi.
- Elämälle kiitos - Olen elänyt hyvän elämän ottaen huomioon omat edellytykseni ja resurssini vastaan tarkoituksettomuus ja epätoivo.
- Lapsenlapset tarjoavat biologis-psykologis-sosiaalisen jatkuvuuden ketjun. Lapset ovat ikuisuutemme. Jälkeläisille on helpompi luovuttaa paikkansa.

Perinteisissä yhteiskunnissa vanhuksat irrottautuvat jokapäiväisestä elämästä syventyen henkisiin ja moraalisiin pohdintoihin saaden viisaan roolin (Gutman, 1997).
Myöhäismodernin yhteiskunnan teknologinen muutosnopeus on muuttanut sukupolvien välistä suhdetta. Onko vanhoilla enää viisautta jakaa? Opettavatko nuoret nykyään vanhempiaan?

Airi Hautamäki 2012 5

Haluaako myöhäismoderni isovanhempi sitoutua lapsenlapsiinsa?

- Kulttuuristen elämäsmallien muutos: 50-luvun toisille elämisen ja työteliäisyyden paatos on kääntynyt yksilön itsensä toteuttamisen arvoksi (Björnberg, 1991).
- Pitäisikö elää toisille, edes lähimmilleen?
- Tai rajattomasti toteuttaa itseään vanhenemisen kieltäen yksilön kaikkivoipaisuutta korostavassa Extreme Makeover-yhteiskunnassa (Johansson, 2006).
- Arvot kelluvat arvorelativismiin aalloilla: So what, who cares?
- Epäröiva kasvatuskulttuuri: Mistä arvoista ja normeista pitäisi pitää kiinni ja millä keinoin?

Airi Hautamäki 2013 6

Mitä isovanhemmilla on antaa? Saatavilla olo, turvapesä ja taustatuki

Buchanan (2012): Brittiläiset aktiiviset ja työssäkäyvät isovanhemmat hoitavat myös lapsenlapsiaan. Isovanhemmat täyttävät sitä tyhjää tilaa, jota vanhempien työkiire aiheuttaa.

■ Erityisesti lapsenlapset tarvitsevat isovanhempiaan vanhempien erokriiseissä, jolloin aikuinen lapsi lapsenlapsen kanssa hetkeksi voi palata vanhaan kotiinsa levähtämään. Isovanhemmat toimivat turvapesänä lapselleen, jotta hän voisi kasvaa uudelleen siipensä, lähteä lentoon ja toimia itse taas turvana lapselleen.

■ Isovanhemmat kantavat lapsiaan ja lapsenlapsiaan mielessään, niin myötä- kuin vastatulessa: Et vain synnytä tuskalla, vaan synnyttät myös tuskaa (Kristeva, 1990).

Airi Hautamäki

2012 7

Isovanhempi luo suhteensa lapsenlapsen olemalla hänen kanssaan

- Nuoren perheen itsemääräämistä kunnioittaen ja ehdoilla.
- Elämän jälkiruoka – mahdollisuus yhdessäolon ja yhdessä kasvamisen iloihin vanhempien kasvatusvastuuta vailla.
- Korjauksen mahdollisuus: Korjata lapsenlasten kanssa, mihin ei ollut mahdollisuutta tai mihin ei pystynyt omien lasten kanssa, ja iloita heidän onnestaan.
- Suvun jatkuvuudesta iloiten; lapsenlapsissa edelliset sukupolvet elävät edelleen uusissa, ainutlaatuisissa muodoissaan.

Airi Hautamäki

2013 8

Viisaus on elämän välttämättömyksien oivaltamista ja hyväksymistä

- Syntyy ihmisen hauraiden eilnehtojen oivaltamisesta: Kiitollisuus siitä elämästä joka on suotu ja yhteisyyden tunne ja anteliaisuus jälkeen tulevien kanssa.

- Viisaus ilmenee monivaihteisempaa elämän ehtojen ja erilaisten ihmisten ymmärtämisenä ja hyväksymisenä.

- *Smultronstället*: I sak Borgin elämäkatsaus auttaa häntä hyväksymään oman rajallisuutensa, poikansa rajallisuuden ja löytämään sisäistämiensä rakkaitten hyvät puolet.
- *Sommarnattens leende*: Paronitar Armfelt - Puck Kesäyön unelmassa edistään nuorten parisuhteiden muutosta niin että palaset asettuvat kohdalleen.

Airi Hautamäki

2012 9

Harmaa pantteri ottaa viimeisen loikkansa

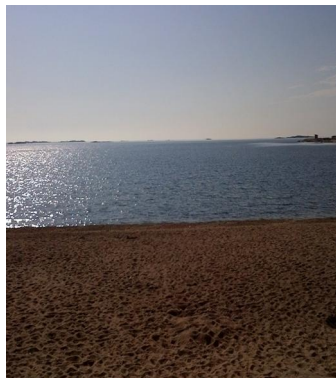
- Siellä missä kerran kuljin:
- Kasvaa tiedon puu, moninaisia hedelmiä kantaen, jokaiselle tarjolla itse- ja elämänymmärryksen syventämiseksi.
- Nousee sukupuu, moninaisesti haaroittuvine oksineen kurottaen kohti tulevaisuutta.

Kiitos!

Ageing is an unpleasant condition that, if we are lucky, we will all experience at first hand.

(Rabbitt, 1999)

Airi Hautamäki